

Madárfütty és szimfónia

„...csábítás, szóval, tettel való csalogatás ellenére csak olyat tégy és olyat mondj, aminél jobbat nem tudsz.” (Püthagorasz)

KINT ÜLTEM A KILÁTÓBAN – mint már annyiszor –, és vártam a napfelkeltét. A sokéves „rutin” sem halványította el a Nap keltének illúzióját. A fejem már régen tudta, amit Galilei is tudott annak idején, sőt a Hubble-nak és az együttgondolkodásoknak köszönhetően sokkal többet is, de a szavak varázsa makacs, és az érzés hozzájuk igazodik, nem a valósághoz: én most itt állok, és várom, hogy felkeljen a Nap – nem kellett ezt gondolnom, benne volt a tartásomban, a tekintetemben, a légzésemben. Mindezt értem van! És eszembe jutott az az asszony, aki pár nappal ezelőtt szintén kint ült hajnalban a padon, hangosan zsoltárokat dúdolgatva a kilátóban, mert nem vette észre, hogy ott állok mögötte. Várta a neki felkelő napot, ami talán további illúzióira emlékeztette – ki tudja. Most rajtam kívül más nem volt kinn. A madarak teli torokból dicsőítették a tavaszt. Lenn a völgyben egy kakukk szólt, és ahogy vártam a pillanatot, amikor a Naszály mögül előbukkan a naponta ismétlődő csoda, egy arany málinkó kezdett klarinézni alattam, az egyik bükkön. Az a bizonyos öröm és hála költözött a szívembe, amely mindig meglepett, de jól ismert ízű volt. Valami rezonált bennem a madarak hangjára; még a hosszú hajókürt trombitája is, amely lassan úszott fel Dömös felől, és a szemetesben motozó egér is beletartozott ebbe az együtthangzásba. Aztán hirtelen emberi beszéd foszlányai érkeztek lentről, valahonnan a Szerkövek alól, és hirtelen keserű lett az íz, és az összhangból kakofónia lett. Valami megzavarodott. Nem értettem, hiszen a hangfoszlányok jóval gyengébbek voltak a kakukk vagy a málinkó hangjánál. Mi történhetett? Mi zavarta meg a hallásomat, majd azon keresztül a teljes áhítatos „szertartást”?

AMIKOR PÜTHAGORASZ KILÉPETT A KOVÁCSMŰHELYBŐL, ahol a kalapácsok csengésének összhangját és disszonanciáját a hagyomány szerint felfedezni vélte, ismét meglepte az a különös íz, amely élete során már többször meglátogatta. A felfedezés, az evidencia íze. Ez volt a jelzés, hogy jó úton halad. Hogyan lehetne

javítani az emberek hallását, hogy hallván, jobban halljanak? Ez volt, ami akkoriban foglalkoztatta. Aztán nekiállt kísérletezni. És kísérletezett és kísérletezett, majd miután megölték, tanítványai tovább kísérleteztek. Létrejött – ismét megjelent, mint már annyiszor – a zene elmélete, a számok misztikája és elmélete, a társadalmi együttélés misztikája és elmélete. Majd hangszerek és muzsika lett belőle, tudomány lett belőle és demokrácia. Valami hatalmasan fejlődött, valami pedig lassan elveszett. Szerencsére egyik sem örökre. Kísérletei során Püthagorasz arra jött rá, hogy a hangok rezgésszámai pontos, számokkal leírható szabályoknak megfelelően kapcsolódnak, kerülnek összhangba, vagy sem. Az általa felállított hűrok között három olyan együtthangzást talált, amely a füle számára „kellemes” rezgést eredményezett. Ennek alapján állította aztán fél azt a számsort, amely az egyszerű és kétszeres rezgésszám közötti tartományt a „kellemes hangzás” szabályai szerint nyolc részre osztotta. Ebben a felosztásban a tartományok nem voltak egyenlő hosszúak, így a hangok rezgésszáma nem lineárisan változott. Gyorsulások, lassulások, sőt lépcsők is voltak ebben a felosztásban. Kísérletei alapján tehát rájött, hogy lehetséges bizonyos hangok esetén egy kezdeti „dó” hatására az együttrezonálás. Ez a hatás nem volt korlátlan kiterjedésű, és bizonyos hangok esetén be sem következett. Amikor viszont létrejött, önmagától, pusztán a jelenlévő megfelelő körülmények miatt megjelent egy vagy több úgynevezett „együtthangzás”. Később ezeket a tapasztalatait tanítványaival együtt a közösség, a városállam belső összhangjának megteremtésében hasznosította. Megértette, hogy egy kezdeti, megfelelő minőségű „hanghatás” és a megfelelő körülmények kedvező összejárása, illetve bizonyos akadályok elhárulása törvényszerűen magasabb minőséget, „jobb” hallást, vagy egy városállamban jobb életminőséget eredményez.

A NAP FELKELT – vagyis a Föld odafordult ahhoz az erőforráshoz, amely a felszínén létrehozta, majd ezen az

ismétlődő hatáson keresztül fenntartja, élteti a bioszférát. Minden fűszál, minden madár és felhő, minden hangya és gomba erről beszél. Erről mesélnek a hegyek és a patakok, és erről az öreg kőrisek a dagonya mellett, csak én nem hallok, értek ebből semmit. Nem hallok a beszédjükre, a jelentésükre. Pedig valami kivisz hajnalonként a kilátóba, és másokat is. Mi akadályozza a hallásunkat? Egyáltalán, akarunk hallani? Hiszen azt gondolom, úgy tudom és minden vissza is igazolja, hogy már hallok. Mit akart akkor Püthagorasz, és miről beszélt a Mester is?

„Hallván halljatok, de ne értsetek, látván lássatok, de ne ismerjete! Mert megkövéredett e nép szíve, fülükkel nehezen hallanak, szemüket behunyták, hogy szemükkel ne lássanak, fülükkel ne halljanak, szívükkkel ne értsenek, hogy meg ne térjenek, és meg ne gyógyítsam őket” – idézi Izsáját, majd így folytatja: „A ti szemeitek pedig boldog, mert lát, és fületek boldog, mert hall. Bizony, mondom néktek, hogy sok próféta és igaz kívánta látni, amit láttok, de nem látták, és hallani, amit hallotok, de nem hallották. Ti tehát halljátok meg a magvető példázatát!” (Mt 13,14-17)

Püthagorasz nem hallhatta őt, de már tudta, hogy valami baj van a hallásunkkal. Látta a viselkedésünkön, a megnyilvánulásainkon. És igen, most, itt megzavarta a hallásomat valami, ami pedig csak csaknem ugyanolyan zaj volt, mint a többi. Mi az oka? Hogy is csinálta Püthagorasz? Megpendített egy húrt, és figyelte, hogy a többi a sorban hogyan rezonál a kezdeti hangra, mivel hangzik össze – kerül „szümphoniába”. De mi a kezdeti hang? A bioszférának nyilván a Nap adta azt a kezdeti impulzust, amely azóta is folyamatosan élteti, rezgeti, rezgésben-mozgásban tartja valamilyen kozmikus ok miatt. Talán ez a csoda visz ki önkéntelenül engem is a hajnali kilátóba. A Nap nem beszél nekem, a fejemnek, mert az nem érti, de a testem mint a bioszféra része valószínűleg érzékeny valamire, amire a fejem már nem. Egyszer, ugyanilyen helyzetben, fenn a Gellért-hegyen egy hajnali részeg társaság jött

felfelé a Gellért tér felől. Tördelték a bokrokat, felgyújtották a kukákat, üvöltöztek, röhögtek. Amikor alattam felmáztak egy sziklára, éppen kelt fel a Nap. Teljesen elcsendesedtek, csak álltak és nézték. Aztán az egyik megszólalt: „A rohadt anyját, de gyönyörű!” Mi történt hirtelen, és mi az akadály különben? Miért nem hallom a kezdeti hangot, amely mindent éltet, még a Napot is? Egyáltalán hallható? Vagy csak a környezetem zajaira vagyok hangolva – legjobb esetben fel tudom idézni Jézus szavait? Hogyan tudnám segíteni őket? – kérdezte Püthagorasz. Hogyan kérdezhet ilyet, ha nincs lehetősége a készüléknek a tisztább hangok vételére? Nem. Nem erről van szó. Már Püthagorasz is tudta: nem a készülékkel, hanem a hangolásával van a gond. Hamis, de tisztának hallok, ezért aztán nem is akarom megjavítani. És már mióta! Valami nagyon komoly akadálnak kell lennie, hogy ennyire szívós, ennyire képes még azt is visz- szacsinálni, ami létrejött! Nem számolt volna ezzel a Mester? Pedig, amikor itt járt, szólt a kezdeti hangzás, és hallották is sokan. Beszámoltak róla. Vagy csak színes mese lenne az egész?

Amikor a zúgás támadt, összefutott a sokaság, és nagy zavar keletkezett, mert mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni. Megdöbbenek, és csodálkozva mondták: „Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e? Akkor hogyan hallhatja őket mindegyikünk a maga anyanyelvén.” (ApCsel 2,6)

A LAKÓTELEPEN, AHOL LAKUNK, a hangok nagyon egyértelműek. Mind- egyik pontosan beszámol arról, amit jelent. És érthető is mind. Az első hang, amire ébredek, öt óra felé szólal meg. A motoros megnyomja az elektromos zár gombját: a készülék éles hangon jelzi, hogy elvégezte a zár kinyitását. Ezután beindítja a motort, amelynek meglehetősen erős hangja betölti a két tízemeletes ház közti teret. Járatja a motort, amíg felveszi a sisakját és felkötö a csomagot a csomagtartóra, majd kis melegítés után elindul. Pár másodperc az egész. Hallható, érthető miről szól. Majd csend. Azután elindul a beszélgetés a közterület-fenntartó irodája előtt gyülekező alkalmi és állandó munkások között. Másnaponként a kukásautó jön pontosan, jól azonosítható és pontos jelentésű hangjaival. Felkelésem után aztán bekapcsolódom a kollektív, a mozgásokkal járó hangkeltésbe. Világos, tiszta jelentések, tiszta hangzás. Hol a baj? Mindent jól hallok! Néha még a kilométerre lévő kápolna harangjának a hangját vagy Kőbánya-Kispest vasútállomás bemondójának hangját is. Ezekről lenne szó, vagy valami egészen más hallásról, valami egészen más összhang hallásáról? Azt már Püthagorasz is kikísérletezte, hogy a felhangok csak bizonyos korlátok között képesek megjelenni. A korlátokat a kezdeti „dó” erőssége, a húrok minősége és feszessége, valamint a kísérleti környezet hozza létre. Semmilyen felhang sem képes megjelenni, ha más rezgések már össze-vissza rezgetik a

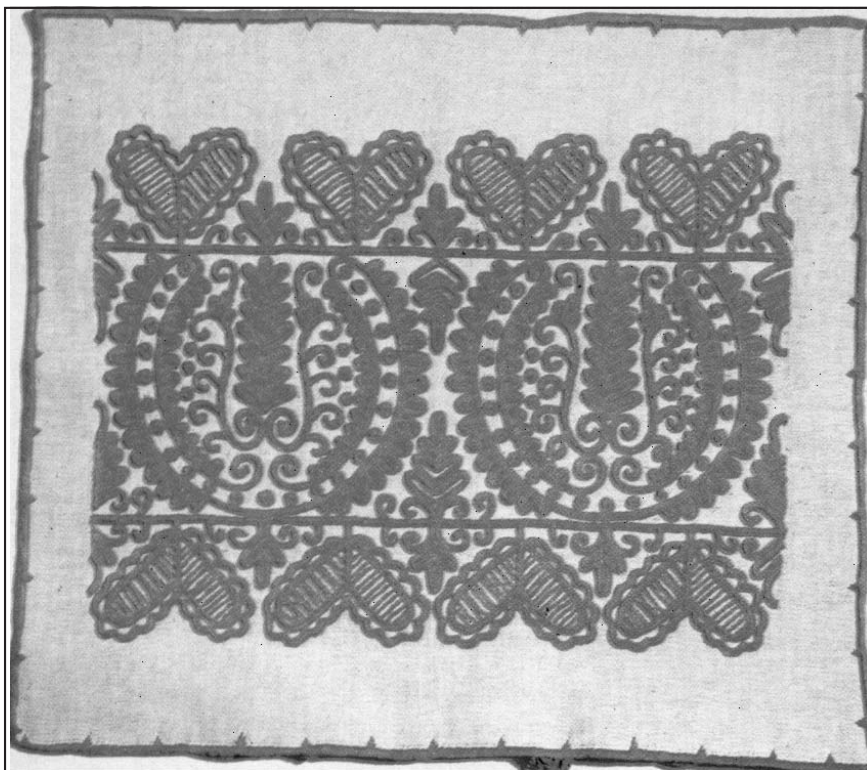
húrokat, ha lazák vagy nincsenek pontosan összehangolva, vagy a húrokat rezgető személy idegállapota ezt lehetetlenné teszi. A Mester mintha erről beszélt volna a tanítványai legbelső körének:

„Nektek azonban, akik hallgattok engem, ezt mondom: Szeressétek ellenségeiteket, tegyetek jót azokkal, akik gyűlölnék titeket; áldjátok azokat, akik átkoznak, és imádkozzatok azokért, akik bántalmaznak titeket. Aki arcul üt, annak tartsd oda a másik arcodat is, és aki elveszi felsőruhádát, attól alsóruhádát se tagadd meg. Mindenkinék, aki kér tőled, adj, és attól, aki elveszi a tiedet, ne követeld vissza.” (Lk 6,27-30)

Tartsátok meg azt a rezgést, amelyet tőlem, rajtam keresztül kaptatok, ne hagyjátok magatokat alacsony frekvenciák által össze-vissza rezgetetni – mondhatta volna a zene, a rezgések nyelvén –, vagy másképp szólva, ahogy mondta: Ne álljatok ellen a gonoszoknak! De a kérdés még ott van. Ma honnan jön a kezdő „dó”? Feléje lehet-e fordítani az antennát, hogy vegye az adást? És egyáltalán, rá lehet-e találni, vagy olyan messziről jön, hogy elhal, mire ideér? Reménytelen lenne az egész? Vagy majd odaát...? Nem hiszem, sőt!

„... amikor azonban eljön ő, az igazság Lelke, elvezet titeket a teljes igazságra; mert nem önmagától szól, hanem azokat mondja, amiket hall, és az eljövendő dolgokat is kijelenti nektek. Ő engem fog dicsőíteni, mert az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek. Mindaz, ami az Atyáé, az enyém; ezért mondtam, hogy az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek.” (Jn 16,12-15)

AKKOR ÉS OTT VOLT EGY ÁTIJTSZÓ ALLOMÁS, amely felerősítette az adást, lehetővé tette a vételét. Pontosán volt hangolva. Ugyanazt adta, mint a nagy adó. Ő volt a Nagy Adó. És a legérdekesebb az, hogy aztán ezt a képességet átadta egyszerű embereknek. Azt mondta, hogy képesek lesznek ők is ugyanazt az adást venni és adni. Ez volt az az örömhír, amelyre a zsidók – és az emberek mindenütt – mindig is vártak. Először egy kézzel fogható, látható, hallható közvetítői kapcsolat, majd egy közvetlenül megnyilvánuló. És akkor így is történt – ahogy a fenti idézet mondja. Aztán ismét történt valami a készülékkel, és a közvetítés egyre torzabban jött át. Meglazultak a húrok, a doboz eltömődött, és a laza húrok egymáshoz kezdték hangolni magukat. Elveszett az alaphang ismerete. Már a kilátóban sem beszél a napfelkelte és a madarak sem, csak a Szép, és a mögötte lévő csend. Ez a

csend mint alaphang azonban nem az enyém, nem belőlem fakad. Mostanában mintha az asztrofizikusok, néhány biológus és hát mint mindig, a művészek egy része ráérez az alaphangra, alaprezgésre. Pedig látszólag minden ugyanúgy működik – és ez a borzalom. Mindenki úgy gondolja, hogy zenél és zenét hallgat, bár a hamis hangok mértéke és ereje mára már akkora, hogy a legtöbb ember számára, nyilvánvalóvá vált: valami nem az igazi.

AHOGY ÉN IS, MÁS IS KERESNI KEZDTE AZ IGAZ HANGOT. Ilyen profi keresők egy csoportjában aztán egyszer lehetőségem volt megtapasztalni, mi is ez a munka. Zenészek, profi zenészek voltak mind, rajtam kívül. Mindenki felkészülten érkezett, de semmilyen közös elképzelés nem volt az előadandó darabokra vonatkozóan. Csak elkezdtek játszani. Majd csönd. Néhány szó. Ismét játék, talán még kétszer. Újabb darab. Rövid egyeztetés. És így tovább. Másnap előadás nézők előtt. Nem az előadás sikere volt a cél és a mérce, hanem a minél őszintébb, vagyis tisztább együttzenélés, közvetítése annak, ami rajtuk keresztül megjelenhetett. Képes volt megjelenni valami közös, ami több volt az egyes zenészeknél, hangszereknél, nézőknél és daraboknál. Valahogy az egész felett volt: közös volt. Mintha onnan jött volna a hang, és nem az egyes hangszerekből. Aztán találkoztam másféle „zenészekkel” is, együttesekkel is, akikből tiszta hang áradt. Nem a szavaik értelme volt magasszintű, bár az sem volt átlagos, hanem a hangszín, a tónus, a gesztus, a megnyilvánulás és a hatására bennem keletkező íz volt valahogyan érzékelhetően tisztább, „kellemebb”, emberibb. Ahogy egy kedves ismerősöm kiállításán, vezetése mellett megéreztem ezt az ízt vagy tónust, amikor és ahogy az általa festett, rá ható fák útjáról, vezetéséről beszélt. De ahogy magam is figyelni, kísérletezni kezdtem, rá kellett jönnöm, hogy egyedül képtelen vagyok megváltoztatni, másfelé irányítani a hallásomat. Nem arról volt szó, hogy ne hallottam volna meg a felém irányuló kérést, szükségét, jó vagy éppen rossz szót, tapsot vagy füttyöt, ne éreztem volna a durva és finom közötti árnyalatokat. Arról volt szó, hogy szinte mindent meghallok, mindenre rezonálok, kivéve azt a bizonyos adást, amelyről a mesterek beszélnek. És akkor az akadályok keresése vált kutatásom fő irányává.

ÉSZREVETTEM, HOGY SZÁMTALAN BELSŐ HÚR REZEG BENNEM. Feltárult

egy végtelenül érzékeny és bonyolult szervezet, amely mindenre képes reagálni, és reagál is. Felkészültsége csodálatra méltó, megújulási képessége lenyűgöző. Egy orgona hozzá képest gyerekjáték. Ez rezonált ott hajnalban a kilátóban is olyan érzékenyen az emberi hangfoszlányokra, amelyek valahogyan diszsonánsak voltak számára a korábban tapasztalt összhanghoz képest. És hosszas kísérletezés után fel tudtam fedezni azt is, aki ezen a csodálatos szervezeten játszik. És elcsodálkoztam. Nem egy zenei virtuózt találtam, aki a készülék minden adottságát kihasználva „szfrikus” zenét sugároz a környezete épülésére, gyógyulására, hanem valakit, aki vagy egyetlen dallamot játszik, amikor nem figyelnek rá, vagy éppen azt, amelyet adott hallgatója, karmestere, megrendelője óhajt. Olyannak tűnt, mint aki teljesen a környezetét szolgálja, de látszott, hogy fogalma sincs, min játszik és milyen szolgálatra van rendelve ezen lehetőségen keresztül. Bármilyen beavatkozási kísérletet azonnal visszavert, átalakított, letompított, és mindig győztesen került ki belőle. Hiába mutattam neki Mozart-, Beethoven- vagy akár még Bach-kottát is, csak legyintett, és folytatta a saját dallamát. Megvolt a koncepciója és világnézete, és ezen képtelen volt – nem is akart – változtatni. Bármilyen új dallamot azonnal transzponált, áttette más hangnembe, ritmust váltott, és a jellemző pontokat feloldotta, amíg a régi, ismert dallam és ütem ismét elő nem állt. A maga nemében virtuóz volt, de mire szolgált ez? Egy látszólagos és meglehetősen alacsony szintű állandóság fenntartására, miközben a készülék hangja az állandóan ugyanolyan dallam következtében eltorzult, csapjai, billentyűi meglazultak, s csak kopott és egyre gyengébb teljesítményre volt képes. Látszólagos állandóság, mert minden pillanatban környezete igényeihez igazodott. Ez biztosította számára állandósága látszatát. Ezt akarta fenntartani. És sikerült is neki, hiszen minden bejövő energia neki volt alárendelve. A gondolatok, az érzelmek és az akarat ereje őt táplálta. Szerves működés helyett mechanikus működés jellemezte. És akkor megértettem, hogy nem elég a hurokat karbantartani, a kalapácsok filcezését cserélni, a csöveket kitisztítani, a csapokat cserélni, hanem a játékosallal kell valamit tenni. Az ő hallásával, vagyis eredeti tanárával volt az alapvető gond. Nem tehetett róla. Ilyennek alakították ki. Így nevelték. Nem ismerte a hangszer, a lehetőségeit, a célját, és sem-

mit sem tudott a saját emberi szerepéről: képessé válni a „szférák” zenéjének hallására, és lehetőleg minél pontosabban továbbadni azt a környezete javára, ahogy a Mester mondta tanítványainak:

„Többé nem mondalak titeket szolgálk, mert a szolgálka nem tudja, mit tesz az ura. Titeket azonban barátainknak mondalak, mert mindazt, amit hallottam az én Atyámtól, tudtul adtam nektek. Nem ti választottatok ki engem, hanem én választottalak ki, és rendeltelek titeket arra, hogy elmentek és gyümölcsöt teremjete, és gyümölcsötök megmaradjon, hogy bármit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek. Ezeket azért parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást.” (Jn 15,15-20)

MÁRA TALÁN MINDEN LEHETŐSÉG ELVESZETT – alig marad gyümölcs –, de az ízét itt érzem a számban, és ez nem képzelődés. Valóságos íz. Ez az íz nem maga a világosság vagy harmónia. Nem mondhatom: én vagyok a világosság, én vagyok a harmónia. De mint élő tapasztalatról be lehet számolni róla, ahogyan a Keresztelő mondta és tette: „Készítetek az Úr útját, tegyétek egyenessé ösvényeit!” – hogy ha el tud jönni, jöhessen. Ez a feladat már Püthagorasz idejében is csak iskolaformában volt megoldható. Más iskolaforma és más tanárok. Nem bennlakásos, hanem életbe ágyazott. Ma már az élet maga ez az iskola, ahogy a legtöbb mesternél, Jézusnál is az volt. Nemrég egy közösségben felvettem, hogy hozzunk létre Magyar Egyetemet a kifejezés alapvető értelmében: az Egy-en alapuló, felsőfokú hallás-, látás- és értéstanulmányozás magyar nyelven. Olyanra gondoltam, ahol a tanárok, néhány érdeklődő tanuló kíséretében maguk is részt vesznek a kísérletezésben. Együtt próbálják a látó-hallókészüléket helyreállítani, és önmaguk játékos tekintetét, gondolkodását, értését megfordítani. Azt mondták, hogy már volt ilyen kísérlet, és megbukott a tananyag és tanrend elképzeléseinek különbségén, valamint a tanárok koncepcionális különbségein. Igen ismerős volt, amit mondtak. Teljesen összevágott korábbi kísérleteim, megfigyeléseim eredményeivel. Mégis. Háttha lehetséges, háttha már lehetséges kétezer év után megismételni, felújítani a kísérletet. Nem a végső győzelem, hanem a hozzá vezető út egyengetése reményében. Hogy létrejöjjön az, ami még nincs, de van. Az a bizonyos eredeti rezgés – ABBA, Apuka hangja.

Farkas István